

DE HOL IS VAN AZ A SENKIFÖLDJE?
MEGKÉSETT KAPCSOLÓDÓ ESSZÉ BEZECZKY GÁBOR *IRODALOMTÖRTÉNET*
***A SENKIFÖLDJÉN* CÍMŰ MONOGRÁFIÁJÁHOZ**

Bezeczky Gábor *Irodalomtörténet a senkiföldjén* című, 2008-ban megjelent kismonográfiája a kortárs magyar irodalomtörténet-írás a viszonylag közeli múltban publikált egyik legérdekesebb, vitaindító jelleggel íródott szakmunkája. Tárnya ugyanis nem más, mint Kulcsár Szabó Ernő 1993-ban, majd 1994-ben újra megjelent rövid (késő)modern irodalomtörténeti szakkönyve, *A magyar irodalom története 1945-1991* című munka. Bezeczky több huszonöt év – jelen kapcsolódó esszé írásának idején pedig már valamivel több, mint harminc év – távlatában illeti Kulcsár Szabó 1990-es évekbeli munkáját egy kissé megkésett, mégis könyvnyi terjedelmű bírálattal, ez azonban semmiképpen sem von le érdemeiből és alaposságából, valamint kemény, nem egy helyen ironikus kritikája ellenére abból a mégiscsak megnyilvánuló szakmai tiszteletből, amellyel tárgyához viszonyul.

Bezeczky könyvének alaptézise szerint Kulcsár Szabó Ernő professzor, akit a legtöbben irodalomelméleti szakemberként ismernek és ismernek el, a szerző sokkal inkább *irodalomtörténész*, hiszen főműve egy adott korszak irodalomtörténetét valamilyen irányból ki- és feldolgozó szakkönyv, és kritikusi pályaszakasza lezárulásától kezdve szinte minden nagyobb lélegzetű tanulmánya irodalomtörténeti tárgyú, vagy legalábbis egy elméleti szempontból is elfogadhatónak tűnő irodalomtörténeti koncepció kialakítását szolgálja. Kulcsár Szabó Ernő irodalomtörténete pedig, habár a maga idejében rengeteg szakkritika megjelent róla, mégsem kapta meg azt a figyelmet, amelyet egy ilyen volumenű irodalomtörténeti vállalkozás megérdemelt volna, így könyvében mintha ő, Bezeczky Gábor lenne hivatott ezt a hiányt pótolni. Jelentős és figyelemre méltó vállalkozásnak tartja Kulcsár Szabó Ernő irodalomtörténetét amellet vagy annak ellenére, amilyen szigorú bírálatokkal illeti. Bezeczky Gábor olvasatában ugyanis Kulcsár Szabó Ernő szinte az egész XX. század második felének magyar irodalmát a világirodalom központi áramlataitól elmaradottnak, saját szóhasználatával rossz értelemben „térsegi”-nek tartja, Magyarország szovjet megszállása pedig 1945 és 1991 között pedig lényegében nem engedte, nem engedhette, hogy a magyar

irodalom a világ szerencsésebb, demokratikusabb országainak nemzeti irodalmaival együtt fejlődjön, ez pedig főként a szocialista időszak prózairodalmában mutatkozik meg. Beveczky Kulcsár Szabó Ernő irodalomtörténetének ezen állításait egy, az irodalomtörténeti folyamatokat leegyszerűsítően és egyoldalúan, túlzottan koncepciózusan kezelő szemlélet elemeinek tartja, már csak azért is, mert a könyv kortárs magyar irodalmi kánok(ok) által igencsak felértékelt szerzők (pl. Krasznahorkai László, Spiró György, Konrád György) bizonyos műveit is igencsak leértékeli.

Beveczky Gábor sok más egyéb apróbb bírálati szempontja mellett többek között azt is Kulcsár Szabó Ernő szemére veti, hogy a „nyelv” és a „jelentés” kifejezéseket munkáiban számos helyen reflektálatlanul és definiálatlanul használja, felhívva rá a figyelmet, tanulmányai az esetek többségében mennyire kevés nyelvészeti hivatkozást tartalmaznak, már-már nyelvész- és nyelvészet-ellenességgel vádolva meg Kulcsár Szabót. Felmerül persze a kérdés, amelyre a válasz már korántsem egyértelmű –: mennyire kell egy irodalomtörténésznek / irodalomelméleti szakembernek a nyelvészetben, mint rokon humántudományi diszciplínában járatosnak lennie ahhoz, hogy érvényes állításokat tegyen egyes művekről és az irodalomtörténeti folyamatok alakulásáról? Az irodalomtörténész ugyanis az esetek többségében nem nyelvész, és vizsgálata tárgyát sem kell feltétlenül lingvisztikai kérdezőhorizontból szemlélnie...

Beveczky Gábor könyve rávilágít, hogy a posztmodern magyar irodalom legkiemelkedőbb alkotója Kulcsár Szabó Ernő irodalomtörténete szerint kétségtelenül Esterházy Péter, a – nem csupán Kulcsár Szabó által tételezett – posztmodern irodalmi paradigmában pedig a vallomásossággal és személyességgel a személytelenség, a központként szolgáló alany fokozatos eltűnése és az individualitás elvesztése állnak szemben. A világszerűséget a posztmodern irodalomban egyre inkább a szövegszerűség váltja fel, a világ nyelv által való leírhatóságába vetett hit megroppanása, a nyelvi szkepszis / krízis jegyében pedig az irodalmi szövegek a világ helyett egyre inkább önmagukra referálnak. A posztmodern nagyrészt elveti továbbá az irodalom társadalomra, politikára való explicit reflexióinak lehetőségét, mint értéket, éppen ezért a tematika, melyet kínál, sok szempontból szűkösen bizonyulhat. Beveczky olvasatában a Kulcsár Szabó irodalomtörténete által tételezett posztmodern korszak, mely természetesen magyar irodalomtörténeti kontextusban kimondva-kimondatlanul nem más, mint az irodalom tiltakozásszerű válasza a politikailag és ideológiailag terhelt korábbi, majd ötven év hosszú irodalomtörténeti periódusára, lényegében kizárja, elveti a korábbi korszakok értékeit, ezt pedig ugyancsak meggondolatlan

leegyszerűsítésként értelmezi, mely egy túlzottan egyoldalú irodalomszemlélet teoretikus legitimációját szolgálja.

Egy másik kardinális és igencsak érdekes pontja a kiterjedt bírálatnak, hogy Kulcsár Szabó Ernő irodalomtörténeti szakkönyve Bezeckzy Gábor olvasatában az irodalmi modernség paradigmáját Nietzsche befogadástörténetéhez kapcsolja, ami megítélése szerint azért elhamarkodott és elhibázott szakmai vélemény, mert ebben az esetben példának okáért az angolszász irodalom legnagyobb, az irodalomtörténet által többnyira mégiscsak *modernnek* elkönyvelt szerzői egyszerűen kimaradtak volna a modernség irodalomtörténeti paradigmájából. Bezeckzy szerint Kulcsár Szabó Ernő irodalom- és gondolkodástörténeti rendszerében a gondolkodás áramlatai szinte csak és kizárólag egy irányban mozognak, a centrumtól a periféria felé, a centrum pedig kimondva-kimondatlanul, talán a bírált irodalomtörténész elsősorban német gondolkodástörténeti műveltsége és orientációja miatt mintha szinte mindig a német nyelvterületet jelentené. A megfogalmazott bírálat szerint *A magyar irodalom története 1945-1991* irodalomtörténet-mondója mintha a terjedő gondolkodástörténeti jelenségek absztrakt individuumok közötti, torzításmentes közvetítésében hinne, ez a szemlélet viszont ugyancsak leegyszerűsítő módon nem engedne meg semmiféle értelmezési játékteret, ami adott esetben akár még az irodalomtörténész tevékenységének saját létjogosultságát is megkérdőjelezné...

További, nagyon súlyos pontja Bezeckzy Gábor kiterjedt bírálatának, hogy olvasatában Kulcsár Szabó Ernő kötete és egész irodalomszemlélete száz év gondolkodástörténete alatt mindössze két nyelv- és individuumfelfogást, valamint négyféle irodalmi paradigmát (klasszikus modern – avantgárd – későmodern – posztmodern) különböztet meg egymástól, ez pedig megítélése szerint az irodalom- és gondolkodástörténeti folyamatok ismételtén csak túlzottan koncepciózus, egyoldalú leegyszerűsítése, habár mindenképp figyelembe kell venni, hogy az irodalomtörténetben korszakok és paradigmák tételezése szükségképpen bizonyos leegyszerűsítésekkel, tényezők figyelmen kívül hagyásával jár együtt. Bezeckzy kötete felhívja továbbá a figyelmet arra is, hogy Kulcsár Szabó Ernő irodalomtörténete olvasatában azon alkotásokat tekinti történeti szempontból relevánsnak, melyek a posztmodern irodalmi paradigma irányába mutatnak még jóval annak megjelenése előtt, ugyanakkor természetesen nem előzmény nélküli egy olyan irodalomtörténet eszménye, melyben csak pár kiemelkedő újító szerző szerepel releváns alkotóként. Bezeckzy olvasatában továbbá Kulcsár Szabó irodalomtörténet-koncepciójának ugyancsak egyik súlyos hiányossága és a komplex történeti folyamatok leegyszerűsítéseként értelmezhető, hogy a világirodalmat egyetemes hálózatként tekinti, mindent egy közelebből meg nem határozott központhoz mér, és nem igazán veszi

figyelembe a különböző nemzeti irodalmak eltérő hagyományait, nem definiálja továbbá kielégítően a „korszerű” és az „érték” kifejezéseket, holott igen-igen sok szöveghelyen használja őket esztétikai értékítéletek alkotásához.

Bezeczky egy további súlyos bírálati szempontja, hogy Kulcsár Szabó Ernő mintha kimondva-kimondatlanul egyfajta irodalomtörténeti üdvtörténetet írna, és a kétségkívül célelvű folyamat végén pedig nem más van, mint a posztmodern irodalomtörténeti paradigmája. Ebből kifolyólag *A magyar irodalom története 1945-1991* egyik sarkalatos hibájaként rója fel azt, hogy a kötetben a posztmodern paradigma áll az értékhierarchia csúcán, a múlt irodalma pedig olyan mértékben bizonyul értékesnek vagy értéktelennek, amilyen mértékben még egyes elemeit tekintve megtalálható a jelenben, előkészíti vagy támogatja a posztmodern írásmód megjelenését. Ez az időben visszafelé történő értéktulajdonítás pedig megítélése szerint mindenképpen aggályos, habár kétségtelen, hogy az irodalomtörténész csak és kizárólag a jelen horizontjából tud a múlt irodalmára visszanézni, a jelen tendenciáit pedig valamilyen szempontból kénytelen a múltból eredeztetni...

Minden kisebb-nagyobb, az irodalomtörténeti koncepció fő elemeire és már-már lényegtelennek ható, apró részleteire is kiterjedő bírálati szempontján túl azonban Bezeczky Gábor kismonográfiája utolsó oldalain illeti Kulcsár Szabó Ernő nevezetes irodalomtörténetét talán a legsúlyosabb, legkeményebb kritikával, és úgy vélem, a kötet utolsó bekezdését, mely a Kulcsár Szabó-féle irodalomtörténet-koncepció fő ellentmondására / hiányosságára irányítja rá a mindenkori olvasó figyelmét, érdemes teljes terjedelmében idéznünk:

„*A magyar irodalom története 1945-1991* főhőse a posztmodern irodalom. Elbeszélője pedig önmagát a rajta keresztül megnyilatkozó posztmodernség szócsöveként helyezi el a mesében. Végül is ebben az értelemben tekinthető igaznak az aforisztikus állítás, mely szerint az irodalom történetét nem az irodalomtörténész írja. A posztmodernség mintegy megszállja és hatalmába keríti az irodalomtörténészt – olyannyira, hogy még az egyes posztmodern művészek posztmodernségét illetően is lehetnek fenntartásai. A könyv ugyanakkor egyetemes távlatból, egyetemes mércével tekint a félszázad irodalmára. Egyetemes és posztmodern ellentmondásban állnak egymással. A kérdésekre, melyek ezt az ellentmondást firtatnák, sem a könyvnek, sem a szerző más tanulmányainak sincsenek válaszaik. Hogy miben áll ez az ellentmondás, könnyű belátni. Kulcsár Szabó Ernő a posztmodernt egyebek mellett a központok és a privilegizált nyelvek hiányaként fogadja el. Ha azonban kiiktatjuk a központokat,

nincs mihez viszonyítani a tér egyes pontjait. Ha nincsenek központok, leszakadt területekről sem lehet beszélni: nincs honnan leszakadni. Ha pedig a posztmodern a nyelvi heterogenitásra emlékeztet, vagyis ha a posztmodern valóban a szociolektusok univerzumaként értett nyelvi világ, tehát ha elvetjük a „privilegizált” nyelveket, akkor szükségképpen értelmetlenné válik az egyetemes viszonyíthatóság. De lehet azt is mondani: Kulcsár Szabó Ernő irodalomtörténeti vállalkozásának ellentmondásossága abban áll, hogy hamisítatlan fejlődéselvű logikával, referencialitást és egyetemes perspektívát alkalmazó, oksági viszonyokon alapuló, teleologikus elbeszéléssel állítja elő a fejlődéselvű logika, a referencialitás, az egyetemes perspektíva, az oksági viszonyok és a teleologikus elbeszélés tagadását. Kulcsár Szabó Ernő saját elgondolása az ilyen és így elmondott történeteket nem a posztmodernhez, hanem valamely múltbeli korszerűséghez kapcsolja.”

Bezeczky Gábor olvasatában tehát *A magyar irodalom története 1945-1991* című, a maga idejében igencsak jelentősnek bizonyult szakmunka nem mást tesz, mint a referencialitás, a célelvűség és az ideológia kiiktatása, a decentralizált, (olvasatában csak látszólagos) posztmodern értékpluralizmus hirdetése és legitimálása céljából folyamodik önellentmondásos módon a célelvűség, a referencialitás és az ideológia eszközeihez, centrumokat és perifériákat előfeltételezve, mely persze adott esetben magában foglalja önnön tévedését, egyoldalúságát, az irodalomtörténet, mint olyan leegyszerűsítését is. Ráadásul, miként Beczky felrója Kulcsár Szabó Ernőnek, sem egy egész kismonográfia erejéig megbírált könyve, sem pedig más teoretikus és / vagy történeti tárgyú tanulmányai nem szolgáltatnak kielégítő választ arra a kérdésre, hogyan állhat fenn egyszerre egyetemesség, amelyhez viszonyítunk, és posztmodernség, mely az egyetemességet, a központok és a perifériák dichotómiáját szükségszerűen kiiktatja, olvasatában pedig ily módon Kulcsár Szabó Ernő könyvének egész irodalom(történet)szemlélete megkérdőjelezhetővé, elképzelésrendszere nem megfelelően alátámasztottá válik. Ez pedig mindenképpen a lehető legsúlyosabb bírálat, amellyel egyik irodalomtörténész, ha és amennyiben történeti és elméleti szemléletek ütköztetéséről van szó, a másikat illetheti. Kulcsár Szabó Ernő irodalomtörténetét Beczky Gábor kismonográfiája a saját olvasatában tételezett, feloldhatatlannak tűnő (ön)ellentmondással szembesíti, és lényegében egy túlzottan is koncepciózus és egyoldalú irodalomtörténetként aposztrofálja, mely nagyon sok irányt, jelenséget, áramlatot figyelmen kívül hagy és / vagy egyszerűen elvet, és paradox módon az értékpluralizmus jegyében állít

fel egy már-már megkérdőjelezhetetlennek ható irodalmi kánont és értékrendszert. S a bírálathoz az sem változtat, ha a bírálathoz megfogalmazója figyelembe veszi a bírálathoz és a bírált mű közötti, huszonöt évnyi időbeli távolságot, valamint azt a tényt, hogy az irodalomtörténet szerzője, Kulcsár Szabó Ernő maga sem vallja már teljes egészében változatlanul 1993-as könyvében megfogalmazott irodalomtörténet-szemléletét, egy filológus irodalomszemléletének időről időre való megváltozása pedig teljesen természetes jelenség...

Összességében azt mondhatjuk, Bezeczký Gábor bírálata talán túlzottan is alapos és sok szempontból megközelíti és értékeli Kulcsár Szabó Ernő általa főművének tekintett könyvét, és valóban az utóbbi évek egyik legfontosabb irodalomtörténeti és –elméleti szakmunkájának bizonyul, melynek állításaiból nagyon sok minden megfontolandó és igen produktív vitaindítóként (is) olvasható. Jelen sorok írója, mint magát többek között egykori Kulcsár Szabó-tanítványnak is valló, a szóban forgó irodalomtudós munkásságát a mai napig minden fenntartásával együtt sokra becsülő, eklektikus szemléletet követő, de alapvetően a hermeneutika felől érkező fiatal irodalmár a Kulcsár Szabó Ernő által felvázolt posztmodern irodalomtörténet-koncepció teljes elvetésével és abszolút megkérdőjelezésével nem tud azonosulni, hiszen a maga idejében, az 1990-es évek elején *A magyar irodalom története 1945-1991* igen jelentékeny és termékeny irodalomtörténeti szakmunkának bizonyult, a rengeteg szempontból való bírálhatósága pedig nem kisebbíti a magyar irodalomtörténet-írás történetében betöltött jelentőségét, s ezt persze még több helyen maga a bíráló, Bezeczký Gábor is elismeri. Nem kisebbíti továbbá Kulcsár Szabó Ernő és a Magyarországon főként az ő nevéhez köthető hermeneutikai-recepcióesztétikai iskola jelentőségét a magyar irodalomtudományi gondolkodás történetében, s ezt a jelentőséget mutatja az is, hogy Bezeczký Gábor egyetlen kis terjedelmű monográfiájában Kulcsár Szabó Ernő közel ötven művére hivatkozik, még ha erősen bíráló jelleggel is. Ami pedig ilyen alapos, elmélyült és részletes bírálatot érdemel egy irodalomtudós kolléga részéről, az mindenképpen megkerülhetetlen, tehát egy adott diskurzuson belül kiemelkedő jelentőséggel bír, függetlenül attól, egyetértünk-e vele vagy sem. Bezeczký Gábor kismonográfiája számos szöveghelyén leegyszerűsítő, egyoldalú szemlélettel vádolja Kulcsár Szabó Ernőt, és bár mint említettem, a legtöbb esetben igyekszik megadni bírálata tárgyának a kellő szakmai tiszteletet, helyenként maga is mintha túlzásokba esne és szintén egyoldalúan kísérelné meg elvetni Kulcsár Szabó Ernő irodalomtörténet-koncepciójának szinte minden egyes elemét. Ez az olykor-olykor megjelenő egyoldalúság pedig azt hiszem, mind Bezeczký Gábor, mind pedig Kulcsár Szabó Ernő esetében abból a tényből fakad, hogy mikor az irodalomtörténész irodalomtörténetet ír, azaz korszakokat és értékeket, az értékek között pedig adott esetben elengedhetetlenül

hierarchiát tételez, akkor, bár lehet nagyon alapos és körültekintő, figyelembe vehet rengeteg tényezőt, nem tud minden szubjektívizmustól mentesen, saját egyéni ízlésétől, iskolázottságától és akár jó, akár rossz értelemben vett, de létező előítéleteitől teljes mértékben megszabadulva gondolkodni, ez a kiiktathatatlan szubjektívizmus pedig elengedhetetlenül minden valaha volt és valaha megírandó irodalomtörténet-konceptió sajátja, nem csupán Kulcsár Szabó Ernő *A magyar irodalom története 1945-1991* címet viselő szakkönyvéé. A megírt irodalomtörténetek pedig valamilyen szempontból mindig bírálhatóak, az idő múlása, a gyorsan végbemenő irodalomtörténeti jelenségek, változások, a történeti folyamatok bizonyos időbeli távolságból való újraértelmezhetősége és az irodalmi-művészeti kánonok időről időre történő átalakulása / lerombolódása pedig megváltoztathatatlanul kikezdhetővé teszik őket, felvetve az esetleges át- / újírás szükségességét. Nincs ez másként Kulcsár Szabó Ernő 1993-as, egy bizonyos történeti nézőpontból egy bizonyos irodalmi fejlődési modellt felvázoló modern magyar irodalomtörténetének esetében sem, abban pedig Bezecsky Gábornak kétségtelenül igaza van, hogy egy irodalomtörténet-konceptió vagy egy irodalmi paradigma, így a posztmodern sem vindikálhat magának jogot semmiféle kizárólagosságra. Az irodalomtudományt, miként a szellemtudományok, és persze általában véve a tudományok mindegyikét a korábbi állítások részleges vagy teljes megcáfolására tett kísérletek, a folyamatos viták és dialógusok viszik előbbre, ebből a szempontból pedig Bezecsky Gábor korántsem egyetértő, alapos és kiterjedt bírálata is a helyén van. Nem gondolom tehát, mivel józan szemlélettel nem is gondolhatom azt, hogy a mindenkori kortárs magyar irodalomtörténésznek, kritikusnak egyértelműen és minden más alternatívát kizáró módon kellene állást foglalnia akár a nagy vonalakban Kulcsár Szabó Ernő és tanítványai által képviselt irodalomtörténeti és / vagy irodalomelméleti szemléletmód(együttes), vagy éppenséggel az *A magyar irodalom története 1945-1993* című könyvben felvázolt irodalomtörténet-konceptió Bezecsky Gábor általi megcáfolása mellett, sokkal inkább úgy vélem, az adott irodalomtörténeti szemléletnek és annak radikális bírálatának is lehet, sőt, kell, hogy legyen létjogosultsága a kortárs magyar irodalomtudományi diskurzusban, és bizonyos elemei minden kortárs magyar irodalomtudományi irányzatnak haszonnal beépíthetők az egyes szerzők értelmezési stratégiájába, irodalomszemléletébe anélkül, hogy szükséges lenne a polarizálódás. A bírálatnak, a párbeszédnek, valamint az egyes történeti és teoretikus koncepciók újraértékelésének pedig mindig helye volt és helye lesz egy tudományos, értelmiségi diskurzusban, ily módon úgy vélem, sem Kulcsár Szabó Ernő *A magyar irodalom története 1945-1993* című szakkönyvét, sem pedig Bezecsky Gábor ezt huszonöt év távlatából alapos bírálatnak alávető *Irodalomtörténet a senkiföldjén* című

kismonográfiáját nem kell sem túlmisztifikálnunk és szentírásnak tekintenünk, sem pedig totálisan elvetendő szakmunkákként banalizálnunk, leértékelnünk, eljelentéktelenítenünk. A megoldás megítélésem szerint minden értelmezői diskurzusból a számos tényezőt figyelembe vevő középút lehet, s legjobb, ha a két szakmunka és a két irodalomtörténész közötti teoretikus-irodalomtörténeti pengeváltást, egy koncepciót és annak alapos bírálatát akként kezeljük, amik egyébként valójában – egy tudománytörténeti szempontból teljesen természetes, érdekes és produktív vitaként, mely nem kell, hogy feltétlenül megosztottságot, rivalizálást, akár szakmai, akár személyes ellentétet szüljön különböző irodalomértelmezői iskolák, stratégiák, valamint irodalomtudósok (személyek) és azok különböző csoportjai között...

A gondolkodás soha nem a végletes egyetértés, és nem is a végletes és a kölcsönös megértés lehetőségét már-már kiiktató, a mindenkori másikat, mint megérthetetlen és egyúttal elfogadhatatlan, ellenséges másikként kezelő véleménykülönbségek által ment előbbre, hanem sokkal inkább a kettő közötti arany középúton elhelyezkedő, a másik véleményének létezését és annak esetleges létjogosultságát elfogadó dialógus által. Mindezt azért írom le kendőzetlenül, mert akár beszélünk róla, akár nem, sajnos a magyar, s persze nem csak és kizárólag a magyar humánértelmisségi diskurzusra immár évszázadok óta jellemző a hol politikai, hol ideológiai, hol pusztán valamely ezeken kívül eső szemléleti alapon létrejövő „pártosodás”, polarizálódás és sokszor sajnos a párbeszédképtelenség is. Nincs ez másként némely esetben korunk, a 2010-es évek Magyarországnak humántudományi, azon belül irodalomtudományi diskurzusában sem, a magyar lovak pedig szinte mindig kétdimenziósak, az egyes értelmezők és csoportjaik pedig sajnos hajlamosak arra, hogy áteszenek a ló egyik vagy másik oldalára. Meggyőződésem persze, hogy a jelen írás tárgyát képező két irodalomtudományi szakkönyv szerzői sem gondolják azt magukról, ellentétben a magyar értelmisségi diskurzusra jellemző tendenciákkal – a jelenben ez példának okáért (párt)politikai alapon érhető tetten a leginkább –, hogy bármilyen szakmai kérdésben is övék lenne az utolsó szó, véleményük pedig az abszolút kizárólagosságra formálhatna jogot, így a Bezeczký Gábor és Kulcsár Szabó Ernő között a viszonylag közeli múltban lezajlott implicit irodalomtudományi vita és annak leágazásai, példának okáért Bezeczký Gábor könyvének – nem annyira kiterjedt, ám mégis határozott – kritikai recepciója mindenképpen a jobb, nyitottabb és produktívabb értelmisségi viták közé tartoznak, mely minden körülmények között elsősorban szakmai alapon volt képes zajlani, habár sajnos olykor kiiktathatatlanná válik a személyeskedés és az egyes szakmai érdekcsoportok közti nem csupán szakmai, hanem emberi alapon zajló összetűzés is.

Remélnünk kell azonban, hogy minden aggasztó tendencia ellenére a dialógus sosem szakad meg véglegesen, és nem lép a helyébe a totális, a másikat immár nem vitapartnerként, hanem ellenségként kezelő párbeszédképtelenség. Korunk magyar tudományos diskurzusa amúgy is erősen polarizált, az általában véve amúgy sem nagy társadalmi presztízsnak örvendő szellemtudományok pedig – főként a kormányzati forráselvonásoknak köszönhetően – amúgy is további presztízsveszteségeket szenvednek el. S miként arra nemrégiben egy kortárs magyar irodalomtörténész, s persze nemcsak ő, is felhívta a figyelmet, sokkal inkább az összefogásnak, az egyéni szakmai és privát ellentétek félretételének és a magyar humántudósi értelmiség egységes platformként való fellépésének volna itt az ideje...

IRODALOM

BEDNANICS Gábor, *A kilencvenes évek értekező prózájáról*, Alföld, 2000/12, 75-80.

BEZECZKY Gábor, *Irodalomtörténet a senkiföldjén*, Budapest-Pozsony, Kalligram, 2008.

FARKAS Zsolt, *Győz a jó*, Műút, 2009/13, 58-71.

HORVÁTH Iván, *A hermeneutikai ajánlat. Vitaindító kérdések*, Literatura, 2004/1, 106-122.

KULCSÁR SZABÓ Ernő, *A magyar irodalom története 1945-1991*, Budapest, Argumentum Kiadó, 1993.

RADNÓTI Sándor, *A posztmodern zsandár*, Holmi, 1998/5, 739-746.

SZEPES Erika, *A mocskos mesterség. Gondolatok a paradigmaváltásról*, Budapest, Hungarovox Kiadó, 2012.

TAKÁTS József, *A Kulcsár Szabó-iskola és a „kulturális fordulat”. A Történelem, kultúra, medialitás című kötet kapcsán*, in uő, *Ismerős idegen. Irodalomtörténeti tanulmányok és bírálatok*, Budapest, Kijárat Kiadó, 2007, 326-351.

TVERDOTA György, *A József Attila-kutatás dilemmái. Egy tanulmánykötet ürügyén*, in *Testet öltött érv. Az értekező József Attila*, szerk. TVERDOTA György, VERES András, Budapest, Balassi Kiadó, 2003, 195-213.

VERES András, *Új magyar irodalmi kánon?*, Budapesti Könyvszemle, 1993/3, 152-160.